

УДК 001:001.8.62

Василь Шендеровський

ПІЗНАННЯ ІСТОРИЧНОЇ МИНУВШИНИ В ІМЕНАХ — ПІДҐРУНТЯ ОСВІТИ НАЦІЇ

У статті обґрунтовано тезу про важливість історичних постатей видатних українців для розвитку української національної еліти.

Учися дитино, бо вчитися треба!
Учися, голубко, най розум не спить,
Най серце і воля, і дух росте в силу!
Для життя, для світа треба ся учить!

Володимир Масляк

Відродження історичних, патріотичних та культурних традицій українського народу є головним завданням гуманітарної стратегії незалежної Української держави. Ми, українці, нація дуже стара і свою духовну культуру наші пращури почали творити далеко до християнського періоду в Україні. Слава про Київську Русь гриміла світами. Приміром, ще князь Олег Віщий на знак перемоги прибив свій щит на брамі Царгорода. Ще в IX столітті Київську Русь називали Гарданією, тобто країною міст. Дочок князів брали собі дружинами найславніші королі Франції, Чехії, Німеччини, Польщі.

Разом з християнством Візантія принесла нам культуру; але саме свою культуру, а не культуру взагалі. У нас в Україні вже була національна культура, і цю культуру творили наші національні вчені. Ось дещо з історії. Перші відомості про зацікавлення природознавством, медициною знаходимо вже в «Ізборнику Святослава» (1073 рік). Згодом Ярослав Мудрий засновує при Софіївському соборі школу і бібліотеку. За його ініціативою почалася в Києві праця над перекладами грецьких та інших книг церковнослов'янською мовою, укладається літописний звід.

Вже у XV столітті український вчений Юрій Котермак стає широко відомим в Європі як автор одного з перших у світі астроно-

мічних календарів, як доктор медицини, ректор Болонського університету, професор Ягеллонського університету у Кракові, лекції якого слухав Микола Коперник.

З початком діяльності Києво-Могилянської академії (1632 рік) рівень натурфілософської науки вже не поступається тодішнім університетам Європи.

Не випадково 1927 року в Парижі князь Микола Трубецкой напише у своїй книзі таке: «Та культура, яка з часів Петра живе і розвивається в Росії, є органічним і безпосереднім продовженням не московської, а київської української культури».

Отже, нині ми повинні прищеплювати почуття гідності й самосвідомлення, що саме український народ спромігся видати з себе без перебільшення велику плеяду славетних учених, що своїми науковими доробками збагатили скарбівню світової науки і культури.

Сьогодні перед дослідниками історичної минувшини відкрився (правда ще не в повній мірі) доступ до архівних джерел. І навіть при цьому обмеженому доступі до інформації перед дослідниками постала жакхлива правда. Україна зазнала безпрецедентних втрат серед еліти. Всесвітньо відомий фізик Іван Пулюй писав: «Інтелегенція у кожного народу, то «сіль землі», а коли вона «звітріє», то чим солити? Вже й звітріла тая дорогоцінна і благодатна сіль землі руської: нічим вже солити! Тай не заготовляють нову сіль... Вона готується в університетах, інститутах, лабораторіях і в школах не під доглядом поліції і жандармерії, а під доглядом і щирою опікою людей науки.»

Нищили ту «сіль» і царський уряд, і такі проводирі-мудреці як Катков, Аксаков, Побідоносцев. А ми додамо, нищили до революційних вакханалій, нищили і після революцій, коли вже інші більшовицькі керманічі, хизуючись фразою «Мы академий не кончали», змітали з дороги своїх антиподів — людей освічених. І нищили ретельно, з жорстокою послідовністю, нищили інтелект нації, нищили вони і тую «сіль землі», і «животворящу силу», що має бути «основою духовного розвитку» народу і кращої його долі. Злочини ставали системою, злочини без кари...

І, здається, досягли свого. Народ, нація без національної еліти,

як зазначає Іван Белебеха, «збіговисько безбатченків, а суспільство — конгломерат космополітів; релігійні діячі без національної еліти — каста лжепророків».

І знову доречно пригадати слова славетного Івана Пулюя: «Який же може бути «духовний поступ» в такій державі, де гонять людей науки і тяжкою тюрмою тих карають, що для освіти народу працюють, або посміють сказати одважне слово в обороні правди, в такій державі, де роблять страшенне насилля людській совісті, де і за слово Боже на рідній мові людей як преступників карають...

Чи можливий поступ там, де таке варварство дозволено царським указом?!»

Складна доля української еліти. Щоб досягнути її в усій повноті, необхідно перегорнути багато сторінок нашої історії, щоб пересвідчитись, що український народ завжди породжував і породжує людей, здатних бути інтелектом нації...

Про багатьох таких світочів нашого народу, дослідників і подвижників, які своїми досягненнями в науці стимулювали «духовний поступ» у світі написано у тритомовому виданні «Нехай не гасне світ науки»...

Література

1. Шендеровський В. А. Нехай не гасне світ науки / В. А. Шендеровський — Вид. 2-ге. — К.: ВД «Простір», 2009. — Т.1. — 416 с.; 2009. — Т. 2. — 328 с.; 2011. — Т. 3. — 344 с.

Vasyl Shenderovsky

REVEALING HISTORY THROUGH NAMES AS FOUNDATION OF NATION'S ENLIGHTENMENT

In the paper the idea of outstanding historical figures importance for formation of Ukrainian national elite is substantiated.